

รัสเซีย: การเมืองเรื่องวอดก้า

กฤษฎา พรหมเวศ*

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

Russia: Vodka Politic

Krissada Promvek*

Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University, Thailand

Article Info

Academic Article

Article History:

Received 1 August 2019

Revised 19 May 2020

Accepted 22 May 2020

คำสำคัญ

วอดก้า

รัสเซีย

การเมือง

Keywords:

vodka

Russia

politic

บทคัดย่อ

วอดก้าเครื่องดื่มประจำชาติรัสเซีย เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคมและมีความสำคัญกับสังคมรัสเซียถึงแม้ว่าชาวรัสเซียจะรู้จักวอดก้าไม่นาน แต่วอดก้าก็มีบทบาทและมีความสำคัญต่อการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของชนชาติรัสเซียมาโดยตลอด วอดก้าเป็นเครื่องมือของผู้ปกครองในการสร้างรายได้ให้กับรัฐ อย่างไรก็ตามเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เป็นสาเหตุสำคัญของการตายของประชาชนชาวรัสเซีย ทำให้หลายครั้งผู้นำรัสเซียต้องออกนโยบายทำสงครามกับวอดก้าขึ้น ในที่สุดวอดก้าได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญในการรณรงค์หาเสียงสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซียหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ต้องเลือกระหว่างเศรษฐกิจและรายได้ของรัฐหรือสุขภาพของประชาชน

Abstract

Vodka (Russia's national drink) is a part of Russian life and society. Although Russian people have not known vodka for a long time, vodka has an important role in its politics, society, and culture. Vodka is also a tool for Russian rulers to generate revenue for the state. However, alcoholic beverages are a major cause of Russian citizens' death, causing many Russian leaders to wage a war against vodka policy. Accordingly, vodka has become an important issue on the Russian Presidential Election Campaign, especially when it comes to choosing between the state's economy and public health.

* Corresponding author

E-mail address: sodanarak@gmail.com

1. บทนำ

หลายคนคงรู้จัก “วอดก้า” «водка» เครื่องดื่มชนิดนี้เป็นอย่างดี หลายคนคงเคยได้ยินชื่อและเข้าใจว่าเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของชาวรัสเซีย วอดก้านั้นมีรากศัพท์มาจากภาษารัสเซีย คำว่า 'Voda' «вода» (วา – ตะ) ที่มีความหมายว่า “น้ำ” จนมีคำกล่าวที่ว่า “วอดก้าเป็นน้ำแห่งชีวิต” (Eng. water of life)¹ ช่วยกำหนดชะตากรรมทางศาสนา การเมือง และเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศไทย (---, 'How Vodka Shaped The Course Of Russian History') วอดก้ากลายเป็นสัญลักษณ์ของประเทศรัสเซียพองๆ กันกับสัญลักษณ์อื่นๆ ที่แสดงถึงความ เป็นรัสเซีย เช่น หมีสีน้ำตาล (Русский медвед) ไข่ปลาคาเวียร์ (Чёрная икра - Caviar) หรือตุ๊กตาแม่ลูกดก (Матрешка - matryoshka) ดังนั้นเพื่อเข้าใจวอดก้าที่ทรงอิทธิพลในวัฒนธรรมรัสเซียจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวรัสเซียกับวอดก้าเสียก่อน

วอดก้าเป็นเครื่องดื่มประจำชาติและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและสังคมรัสเซีย เป็นไปไม่ได้เลยถ้าหากครอบครัวชาวรัสเซียจะเฉลิมฉลองกันโดยไม่มีวอดก้า นอกเสียจากว่าคุณเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือคุณนั้นไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เราจะเห็นคนรัสเซียดื่มวอดก้าในทุกหนทุกแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญลักษณ์ “การเอานิ้วดีดที่คอ” ซึ่งมีความหมายถึง “การเชื่อเชียว” หรือถามว่า “ไปดื่มวอดก้ากันไหม?” ซึ่งโดยมารยาทแล้วเป็นการยากหากจะตอบปฏิเสธคำเชิญด้วยจิตมิตรภาพของคนรัสเซียเช่นนี้ และหากคุณเป็นหวัด เจ็บคอ หรือรู้สึกไม่สบาย ไม่ต้องแปลกใจเลยหากมีคนรัสเซียสั่งหรือแนะนำให้คุณดื่มวอดก้าสักช็อตเพื่อรักษาอาการเหล่านี้ หรือแม้แต่จะดื่มวอดก้าเพื่อแก้อาการเมาค้างหรือแองคีโอเวอร์ก็สามารถทำได้ จนคนรัสเซียเชื่อในพลังการรักษาที่ไร้ขีดจำกัดของเครื่องดื่มชนิดนี้ วอดก้ามีความสำคัญกับสังคมรัสเซียเช่นเดียวกับที่ชาวมีความสำคัญกับสังคมไทย วอดก้าได้แทรกซึมไปในทุกระดับของสังคมรัสเซีย ตั้งแต่เด็ก ชาวนา กรรมกร ทหาร นักการเมือง รวมถึงราชสำนักรัสเซียด้วย จึงไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าวอดก้านั้นมีบทบาทสำคัญในชีวิตชาวรัสเซียขนาดไหน แม้กระทั่งช่วงของการปกครองที่ทรงพลังและโหดร้ายที่สุดของพวกบอลเชวิคก็ยังไม่สามารถที่จะขจัดวอดก้าออกไปจากวิถีชีวิตของคนรัสเซียได้

ด้วยเหตุที่กล่าวมาผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของรัสเซีย การก้าวขึ้นเป็นเครื่องดื่มประจำชาติและบทบาทของวอดก้าในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวรัสเซียรวมถึงนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับวอดก้าในฐานะเครื่องมือทางการเมืองของผู้นำรัสเซียในสมัยต่างๆ

---

¹ มาจากภาษาละตินว่า aqua vitae

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวอดก้าในประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทสำคัญของวอดก้าในวิถีชีวิตของคนและสังคมรัสเซีย

2.3 เพื่อศึกษานโยบายสาธารณะของวอดก้าในฐานะเครื่องมือทางการเมืองของรัสเซีย

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทความเรื่อง “รัสเซีย: การเมืองเรื่องวอดก้า (Russia: Vodka Politic)” เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเครื่องดื่มวอดก้า และอิทธิพลของวอดก้าต่อการเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมของรัสเซีย มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดต่างๆ ประกอบไปด้วย

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประคอง นิมมานเหมินท์ ให้ความหมายของ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หมายถึง ความรู้หรือระบบความรู้ที่มนุษย์ค้นพบหรือคิดค้นขึ้นเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงปลอดภัย มีความสะดวกสบาย สุขสงบ และบันเทิงใจ อาจเป็นระบบความรู้ที่คิดค้นขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนตนของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาก่อนหรือเป็นระบบความรู้ที่คิดค้นขึ้นเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนก็ได้ ในขณะที่ สันติสุข กฤดากรได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นเพ รากฐาน ความรู้ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของชาวบ้านในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งชาวบ้านในสังคมนั้นรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจร่วมกันเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการถ่ายทอดกันมา และเกิดจากประสบการณ์ด้วยตนเองประสานกับความรู้ใหม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และในระดับสังคมได้อย่างสอดคล้องสมดุลกับสภาพของแต่ละสังคม ซึ่งแนวคิดวัฒนธรรมชาวบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้านจะถูกนำมาใช้ในการอธิบายประวัติศาสตร์การกำเนิดของวอดก้า ในสังคมรัสเซียนั้น “วอดก้า” เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านของรัสเซีย ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องดื่มประจำชาติรัสเซียที่เกิดจากองค์ความรู้พื้นฐานที่เป็นรูปธรรมของสังคมรัสเซีย

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน

มนุษย์ในฐานะหน่วยชีวิตที่ดำรงอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อม จะมีกระบวนการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ทั้งการปรับตัวในสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อรักษาดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อม ทั้งการปรับตัวในเชิงพฤติกรรมและการปรับตัวในระดับจิตสำนึก ซึ่งการปรับตัวอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดแบบแผนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งขึ้นมาในระดับบุคคล เรียกว่า “วิถีชีวิต” แต่หากแบบแผนดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันทั้งชุมชนหรือสังคมและมีการสืบทอดต่อเนื่องกัน ก็ย่อมจะกลายเป็นวัฒนธรรมขึ้นมา คำว่า “วัฒนธรรม” จึงไม่ใช่พฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ แต่เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์ วัฒนธรรมคือกฎระเบียบหรือมาตรฐานพฤติกรรมที่คนในสังคมยอมรับ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต (Way of Life) ของคนในสังคมหรือชุมชน เป็นวิธีการดำเนินชีวิตของคนในกลุ่มหนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

3.3 แนวคิดนโยบายสาธารณะ

David Easton ระบุว่านโยบายสาธารณะหมายถึงการจัดสรรประโยชน์ หรือคุณค่าให้แก่สังคมส่วนรวม ซึ่งเป็นกิจกรรมในระบบการเมืองที่รัฐบาลจะตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำ นโยบายสาธารณะนั้นมีความสำคัญต่อประชาชนโดยรวม รัฐบาลจะกำหนดนโยบายใดต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เพราะนโยบายมักมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และยังมีผลต่อการดำรงอยู่ของอำนาจของรัฐบาลด้วย นโยบายสาธารณะเป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อการมีชีวิตที่ดีของประชาชนโดยส่วนรวม 2) เพื่อการพัฒนา โดยนโยบายสาธารณะที่กำหนดขึ้นจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น และเพื่อการพัฒนาในอนาคตหรือการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และ 3) เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม คือนโยบายสาธารณะจะเสริมสร้างความเสมอภาค ความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับวอดก้าของรัสเซีย นั้น ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีชนชั้นผู้นำ (Elite Theory) ซึ่งมีหลักการว่านโยบายสาธารณะจะถูกกำหนดโดยชนชั้นนำ หรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะกำหนดนโยบายขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการบางกลุ่ม และนโยบายที่ถูกกำหนดโดยชนชั้นนำจะเป็นนโยบายที่ไม่ได้สะท้อนความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวม โดยมุ่งเน้นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัสเซียซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น สองแนวคิดด้วยกัน ประกอบด้วย

3.3.1 แนวคิดแรก เห็นเป้าหมายการกำหนดนโยบายสุราเพื่อประโยชน์ของรัฐ เป็นนโยบายในอดีตที่รัสเซียใช้มาโดยตลอดตั้งแต่สมัยอาณาจักรมอสโก สมัยจักรวรรดิรัสเซีย สมัยสหภาพโซเวียต จนถึงยุคเครือรัฐเอกราช นั่นคือรัฐบาลรัสเซียหารายได้จากธุรกิจสุรา จากการผูกขาดการผลิตวอดก้า มีผู้คาดว่ารายได้ของรัฐเกินกว่าครึ่งมาจากการขายวอดก้า

3.3.2 แนวคิดที่สอง เห็นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุราเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพ ซึ่งนโยบายการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้แก้ไขปัญหาสุขภาพของชาวรัสเซียจากพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนัก โดยการออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการดื่มสุรา เช่น มาตรการทางด้านราคา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศสวีเดนเกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่ม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่างปี ค.ศ. 1984 - 1994 พบว่าเมื่อราคาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น ยอดขายโดยรวมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลงเป็นอย่างมาก (Grunewald et al., 2006, pp. 96 - 105) โดยกฎพื้นฐานทั่วไปราคาที่สูงขึ้นของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ของประชาชนโดยเฉลี่ยในประเทศจะทำให้มีปริมาณการดื่มที่น้อยลง คนขี้เหล้า (alcoholics) และพวกที่ดื่มจัด (heavy drinkers) มักจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดื่มตามการเปลี่ยนแปลงของราคาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่นเดียวกับนักดื่มที่ดื่มพอประมาณ (moderate drinkers) (Babor et al., 1978, pp. 35 - 41)

แนวคิดทั้ง 3 แนวคิด ผู้เขียนนำมาประกอบการวิเคราะห์และใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวอดก้าในสังคมนรัสเซียตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจนกระทั่งวอดก้าได้ทวีความสำคัญกลายมาเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของชาวรัสเซีย รวมถึงบทบาทของวอดก้าในสังคมนรัสเซียที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนรัสเซียที่ผูกพันอย่างแน่นแฟ้นกับวอดก้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับวอดก้าของรัสเซีย

4. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิหรือเอกสารชั้นต้นที่ใช้ในการศึกษา เช่น รายงานกระทรวงสาธารณสุขแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (Минздрав России) รายงานประจำปีและข้อมูลต่าง ๆ เช่น จากองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) เป็นต้น และข้อมูลทุติยภูมิหรือเอกสารชั้นรองที่ใช้ในการศึกษา เช่น หนังสือและบทความ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวอดก้า นโยบายเกี่ยวกับวอดก้าของสหพันธรัฐรัสเซีย ในแง่ต่าง ๆ เป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดนโยบายสาธารณะและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสหพันธรัฐรัสเซีย เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ศึกษาโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ในรูปแบบการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาและข้อความจากรายงานกระทรวงสาธารณสุขแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย รายงานประจำปีและข้อมูลต่างๆ จากองค์การอนามัยโลก และบทความ หนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวอดก้าและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสหพันธรัฐรัสเซีย

5. ผลการศึกษา

5.1 ประวัติความเป็นมาของวอดก้า

หลายคนอาจประหลาดใจหากได้รู้ว่า “วอดก้า” เพิ่งได้รับการคิดค้นขึ้นมาเมื่อไม่นานในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ผ่านมานี้เอง และจะรู้สึกประหลาดใจยิ่งขึ้นหากได้รู้ว่าผู้คิดค้นวอดก้าในปัจจุบัน คือ ศาสตราจารย์ดมิทรี เมนเดเลเยฟ (Dmitry Mendeleev)² นักเคมีชื่อดังระดับโลก ซึ่งเป็นผู้คิดค้นตารางธาตุเคมีขึ้นมา (Bayer, 2014)

ตามประวัติศาสตร์แล้วชาวรัสเซียไม่ใช่ชาวที่เพิ่งจะมาเริ่มดื่มวอดก้ากันในสมัยของศาสตราจารย์ดมิทรี เมนเดเลเยฟ หากแต่รู้จักและดื่มวอดก้ากันมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1386 ซึ่งเป็นวอดก้าที่นำเข้าไปโดยชาวอิตาลี เนื่องจากกระบวนการการผลิตวอดก้าบริสุทธิ์ต้องใช้กระบวนการกลั่นที่ซับซ้อนทำให้การกลั่นวอดก้าครั้งแรกเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 15 ซึ่งหากเทียบกับ “ไวน์” ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่แพร่หลายในยุโรป วอดก้าก็แทบจะกลายเป็นเด็กน้อยไปเลย ทั้งนี้เพราะไวน์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมากกว่า 8 พันปี อย่างไรก็ตามแม้ว่าวอดก้าเพิ่งจะถูกคิดค้นขึ้นเมื่อไม่นานแต่แรกก็ไม่สามารถห้ามไม่ให้วอดก้ากลายเป็นเครื่องดื่มที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับในดินแดนยุโรปตะวันออกและในรัสเซียได้เลย (Russiapedia, 2019)

ในประวัติศาสตร์เครื่องดื่มวอดก้าของรัสเซีย มีผู้มีความโดดเด่น 2 ท่าน ด้วยกันนั่นคือศาสตราจารย์ดมิทรี เมนเดเลเยฟ (Дмитрий Иванович Менделеев - Dmitry Mendeleev) และวิลเลียม โพคิลีโยฟกิน (Вильям Васильевич Похлёбкин - William Pokhlyobkin) ศาสตราจารย์ดมิทรี เมนเดเลเยฟ ได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต ในปี ค.ศ. 1865

---

² ดมิทรี เมนเดเลเยฟ (Dmitri Mendeleev) เป็นนักเคมีชาวรัสเซียผู้คิดค้นกฎตารางธาตุ (Periodic law) และเป็นผู้สร้างตารางธาตุ (Periodic table) ขึ้นมา มีผลงานด้านเคมีและมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัสเซียหลายอย่าง เช่น อุตสาหกรรมถ่านหิน อุตสาหกรรมปิโตรเลียม รวมทั้งการพัฒนาการเกษตรขั้นสูง เขาได้รับรางวัลเกียรติยศมากมาย แต่น่าเสียดายที่ไม่ได้รับรางวัลโนเบลใดๆ ที่มีผลงานยิ่งใหญ่มาก ด้วยเหตุว่าผลงานของเขาผ่านมานานมากเกินไปและเป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างกว้างขวางมากแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเมนเดเลเยฟได้รับการยกย่องเป็นหนึ่งในนักเคมีผู้ยิ่งใหญ่ของรัสเซียและของโลก

จากวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ในการรวมกันของน้ำกับแอลกอฮอล์" (On the Combinations of Water with Alcohol) ซึ่งเป็นผลงานที่มีความโดดเด่น จากความสามารถของนักวิทยาศาสตร์ในระดับแนวหน้าอย่างเมนเดเลเยฟ ผลงานชิ้นนี้จึงเป็นประโยชน์ต่อวงการวิทยาศาสตร์รัสเซียเป็นอย่างมาก (Eremeeva, 2018a) จนทำให้วันที่ศาสตราจารย์ดิมิทรี เมนเดเลเยฟ สอบบ้องกัน วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของเขาได้สำเร็จคือวันที่ 31 มกราคม ปี ค.ศ. 1865 ถูกกำหนดให้เป็นวันเกิดอย่างเป็นทางการของวอดก้าของประเทศรัสเซีย (Eremeeva, 2018b) ต่อมาในปี ค.ศ. 1893 เมนเดเลเยฟได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสำนักชั่ง ตวง วัด และมาตรฐานของรัสเซีย เมนเดเลเยฟต้องกำหนดมาตรฐานในการผลิตวอดก้าของรัสเซีย และแน่นอนเขาไม่ลืมที่จะนำผลการศึกษาของเขาในอดีตเมื่อ 30 ปีก่อนมาประยุกต์ใช้ ผลการศึกษาของเขาระบุว่าปริมาณแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมที่สุดในการผลิตวอดก้าควรมีค่าเท่ากับ 38 ดีกรี แต่เพื่อให้ง่ายต่อการกำหนดอัตราภาษีอากรจึงเลือกกำหนดค่าปริมาณแอลกอฮอล์ในวอดก้า ให้มีค่าเท่ากับ 40 ดีกรี (Russiapedia, 2019) ต่อมาในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 วอดก้าได้กลายมาเป็นประเด็นโต้เถียงกันอย่างมากในทางระหว่างประเทศ สาเหตุของการถกเถียงนั้นมาจากการที่วอดก้าที่เป็นนิยมแพร่หลายกันมากขึ้นในภูมิภาครัสเซียและยุโรปตะวันออกนั้น โดยโปแลนด์ได้พยายามกล่าวอ้างสิทธิของประเทศผู้ให้กำเนิดวอดก้า โดยกล่าวอ้างว่าก่อนที่วอดก้าจะเป็นที่แพร่หลายกันในจักรวรรดิรัสเซียนั้นวอดก้าได้เป็นที่รู้จักกันดีมาก่อนแล้วในราชอาณาจักรโปแลนด์ (Russiapedia, 2019) ในขณะที่ วิลเลียม โพลีโยฟกิน นักประวัติศาสตร์ชาวรัสเซีย ได้ทำการวิจัยอย่างพากเพียรจนพิสูจน์ได้ว่า วอดก้านั้นได้มีขึ้นในเมืองมอสโกมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 15 แล้ว ในขณะที่ทางฝ่ายโปแลนด์ไม่สามารถหาหลักฐานใดมาพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตนได้ว่าวอดก้าท้องถิ่นของตน (gorzalka – กอร์ซาลก้า³) นั้นได้ถือกำเนิดขึ้นก่อนกลางศตวรรษที่ 16 (Russiapedia, 2019) ส่งผลให้รัสเซียเป็นผู้ชนะในข้อพิพาทระหว่างประเทศอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการประดิษฐ์คิดค้นวอดก้าและทำให้วอดก้ากลายเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของรัสเซียโดยชอบธรรม (Kesi, 2009)

5.2 ความสำคัญของวอดก้าในสังคมรัสเซีย

จากสภาพอากาศที่หนาวเย็นทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้รวมทั้งรัสเซียไม่สามารถปลูกองุ่นได้ จึงได้มีการสำรวจพืชที่เหมาะสมชนิดอื่นเพื่อที่จะนำไปกลั่นทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับพื้นที่ในภูมิภาคนี้ จากการสำรวจครั้งนั้นนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียกว่า “ขนมปังไวน์” (Bread wine) ที่ใช้ในการกลั่นวอดก้า วอดก้าถูกกลั่นครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 1440 ในอาราม Chudov Monastery (Чудов монастырь) ทางคริสต์ศาสนา เมืองมอสโกประเทศ

³ ในประเทศโปแลนด์เรียกวอดก้าในภาษาถิ่นโปแลนด์ว่า gorzalka – กอร์ซาลก้า

รัสเซียและที่สำคัญนามสกุลคนรัสเซียดั้งเดิม ที่มีนามสกุลว่า “วิโนครู” หรือ “วิโนคูรอฟ” (винокýр - Vinokur or винокýров - Vinokurov) นั้นเป็นนามสกุลคนรัสเซียที่มีความหมายถึงคนที่มืออาชีพเกี่ยวข้องกับการกลั่นวอดก้า

ถึงแม้ว่าชาวรัสเซียจะรู้จักวอดก้าไม่นานคือเริ่มตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา และในช่วงแรกวอดก้ายังไม่ได้รับความนิยมเท่าใดนัก จนกระทั่งต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 16 วอดก้ากลับมาเป็นที่แพร่หลายและเป็นที่นิยมในสังคมรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยของพระเจ้าอีวานที่ 4 หรือพระเจ้าอีวานจอมโหด (Ivan the Terrible 1533 - 1584) (Andreasen, 2006) พระองค์ทรงตัดสินใจเข้าควบคุมธุรกิจสุราเถื่อนของรัสเซีย โดยออกคำสั่งห้ามการผลิตวอดก้าที่ผิดกฎหมาย พร้อมทั้งรับสั่งให้มีการจัดตั้งร้านเหล้าท้องถิ่นที่เรียกว่า “คาบคัส” (Kabaks) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1552 (Kesi, 2009) นอกจากคาบคัสจะทำหน้าที่เป็นร้านเหล้าประจำท้องถิ่นแล้ว คาบคัสยังให้บริการธุรกิจต่างๆ ในสังคมรัสเซีย เช่น เปิดเล่นการพนัน การให้กู้ยืมเงิน และการกู้ยืมธัญพืช บางครั้งรวมไปถึงการค้าประเวณีด้วย (Diana, 2018) ชีวิตอันยากลำบากในรัชสมัยที่พระเจ้าซาร์ปกครองประเทศรัสเซียทำให้ชาวบ้านร้านถิ่นชาวรัสเซียทั่วไปพากันเดินทางไปที่คาบคัส เพื่อบรรเทาความกลัดกลุ้มกังวลใจในชีวิต ประจำวันทั่วไปด้วยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ว่าจะเป็น ชวนา ทหาร คนเร่ร่อน คนเดินทาง ไจร บางครั้งแม้แต่พระและขุนนางยากจนก็ยังมาใช้บริการที่คาบคัสด้วย (Herlihy, 2006, pp. 185 -202)

ในปี ค.ศ. 1648 เกิดการก่อกบฏขึ้นในคาบคัสทั่วประเทศรัสเซีย สาเหตุเนื่องมาจากการประชากรชายจำนวน 1 ใน 3 ของชาวรัสเซียทั้งหมดไม่พอใจที่เป็นหนี้คาบคัส ส่งผลทำให้เกิดการปฏิรูปคาบคัสทั่วประเทศ การปฏิรูปดังกล่าวส่งผลก่อให้เกิดการผูกขาดการผลิตวอดก้าโดยรัฐ รัฐบาลรัสเซียยินยอมหรือสนับสนุนให้มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือวอดก้าอย่างกว้างขวางในสังคมรัสเซียจนกลายเป็นมากเกินไป ทั้งนี้เนื่องมาจากวอดก้าเป็นรายได้หลักของรัฐบาล” (Mckee, 1999, pp. 824-829) ในปี ค.ศ. 1850 ยอดขายวอดก้าทำรายได้ให้กับรัฐบาลรัสเซียเกือบครึ่งหนึ่งของรายได้จากการเก็บภาษีของรัฐบาลรัสเซีย

วอดก้าที่ดีที่สุดในโลกจะต้องมีปริมาณแอลกอฮอล์ ร้อยละ 40 ในประเทศรัสเซีย วอดก้าเป็นวัตถุที่มีปัญหาอย่างมากในแง่ของวัฒนธรรมการบริโภค เป็นเวลาหลายศตวรรษที่วอดก้ากลายเป็นส่วนสำคัญของสังคมรัสเซีย คนรัสเซียดื่มวอดก้าในทุกโอกาสไม่ว่าจะมีความสุขหรือมีความทุกข์ ความโศกเศร้า ไม่ว่าในการทำงานหรือในช่วงของการพักผ่อน การแสดงความปรารถนาดีและมิตรภาพ การส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ตรงไปตรงมา รวมถึงการมีความรู้สึกร่วมกัน ในทางตรงกันข้ามวอดก้าเองก็กลายเป็นปัญหาทั้งในระดับชาติในระดับปัจเจกชนและระดับสังคมของรัสเซีย ก่อให้เกิดความเสียหายและความเสื่อมโทรมของประเทศชาติ

วอดก้านั้นเป็นวิถีชีวิตส่วนใหญ่ของชาวรัสเซียก็เพราะถูกฝังอยู่ในวิถีชีวิตและสังคมของชาวรัสเซีย วอดก้าเป็นเครื่องดื่มยอดนิยมในเหตุการณ์สำคัญเกือบทั้งหมดในชีวิตของชาวรัสเซีย มันถูกใช้ในพิธีกรรมทั้งทางศาสนา งานแต่งงาน เหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การทำธุรกรรมทางด้านธุรกิจ การดื่มวอดก้าเป็นจารีตประเพณีของคนรัสเซียที่คนรัสเซียล้วนทำกันในทุกช่วงเหตุการณ์สำคัญของชีวิต คนรัสเซียเชื่อว่าวอดก้านั้นเป็นยาเช่นเดียวกับยาชา เป็นที่ชัดเจนว่าวอดก้านั้นถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตของชาวรัสเซีย ไม่ว่าจะมาชิกในครอบครัวชาวรัสเซียจะเจ็บป่วย หรือมีเหตุการณ์เฉลิมฉลอง วอดก้าก็สามารถช่วยได้ทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศกาลเฉลิมฉลองทางศาสนาพบว่าต้องมีการดื่มวอดก้าแทบทั้งสิ้น (Bryce David Andreasen, 2006) จนมีคำกล่าวกันว่าในรัสเซียเกือบทุกวันเป็นวันหยุด นอกจากวันหยุดราชการ เช่น วันปีใหม่ วันแห่งชัยชนะ ฯลฯ แล้ว ในหนึ่งปีมี 365 วัน พบว่าชาวรัสเซียสามารถหาเหตุผลในการเฉลิมฉลองวันหยุดกันได้เกือบทุกวัน มากกว่า 400 ครั้งต่อปี และแน่นอนหนึ่งในเทศกาลการเฉลิมฉลองที่สำคัญนั้นก็ถือการฉลองให้กับวันเกิดของวอดก้าในวันที่ 31 มกราคม นั่นเอง

การปรากฏตัวของวอดก้าบนโต๊ะอาหารส่งผลต่อวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของรัสเซีย วอดก้าทำหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันทั้งในครอบครัวของผู้รักมากดีหรือคนยากจนชั้นแค่น ไม่ว่าจะเป็นการเฉลิมฉลองให้กับการเกิด หรือ การแสดงความเศร้าโศกเสียใจให้กับการตาย คนรัสเซียมักอ้างเสมอๆ ว่าวอดก้าเป็นเพื่อนเพียงหนึ่งเดียวที่มนุษย์สามารถให้ความไว้วางใจได้ ในช่วงที่มีความวุ่นวายทางหน้าประวัติศาสตร์คนรัสเซียมักจะอาศัยวอดก้าช่วยบรรเทาทุกข์ และหลบหนีจากพายุธรรมชาติและพายุทางการเมือง คนรัสเซียยังมองว่าการดื่มสุรายังช่วยในการบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยทางร่างกายจากการตรากตรำทำงานหนัก เป็นการเตรียมร่างกายให้พร้อมในการเข้าสู่สังคม เป็นการผูกสัมพันธ์กับสังคมภายนอกทั้งแบบที่เป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ ในทางตรงข้ามวอดก้าถูกกล่าวหาว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางร่างกาย ทางด้านศีลธรรม ทางด้านสังคม และทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศรัสเซีย

ทางด้านวัฒนธรรมวอดก้าเป็นเครื่องหมายของวัฒนธรรมที่ปรากฏในชนบทที่เรียกว่า *помощь* (ไป – มัช) หรือ “การให้ความช่วยเหลือ” ซึ่งในสังคมชนบทของรัสเซียจำเป็นต้องใช้วอดก้าในการขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นการขอความช่วยเหลือของชาวนาเมื่อชาวนาต้องการแรงงานในการทำงานอะไรก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น บ้านไหนก็ตามที่ต้องการทำงานเร่งด่วน แต่ขาดแคลนแรงงานหรือมีแรงงานไม่เพียงพอก็จะจัดงานเลี้ยงเชิญเพื่อนและญาติมาช่วยพวกเขาในการทำงาน โดยจ่ายค่าตอบแทนเป็นอาหารและวอดก้า (Herlihy, 1991, p. 137) คล้ายกับประเพณี “การลงแขกเกี่ยวข้าว” ในบ้านเรา ในแง่ของวัฒนธรรมรัสเซียแล้ว “การให้ความช่วยเหลือ” มีคุณค่ามากกว่าความเป็นเพื่อนบ้าน ความเป็นมิตร การให้การต้อนรับ

แขกหรือด้วยความยินดี หรือแม้กระทั่งการกุศล “การให้ความช่วยเหลือ” นั้น ผู้ที่มาให้ความช่วยเหลือจะไม่ได้รับเงินค่าจ้างหรือค่าตอบแทนเป็นเงิน แนนอนสิ่งที่ผู้มาให้ความช่วยเหลือจะได้รับอย่างไม่ต้องสงสัยคืออาหารและวอดก้า (Herlihy, 1991, p. 139)

ผลกระทบทางสังคมของ *помощь* หรือ “การให้ความช่วยเหลือ” นั้นค่อนข้างที่จะชัดเจนและกว้างขวางในสังคมรัสเซีย เห็นได้ชัดว่า “การให้ความช่วยเหลือ” นั้น มีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าเมื่อจ่ายค่าแรงในรูปของเครื่องดื่มวอดก้า แทนที่จะจ่ายในรูปของค่าแรงหรือสกุลเงิน Lopatin ตัวแทนของชาวนาในชนบทของรัสเซียให้ความเห็นว่าเยาวชนในหมู่บ้านชนบทนั้นชอบประเพณี “การให้ความช่วยเหลือ” มาก แต่วัฒนธรรม *помощь* นั้นกลับส่งผลให้เยาวชนเหล่านั้นดื่มอย่างหนัก ท้ายที่สุด “การให้ความช่วยเหลือ” ได้กลายเป็นปรากฏการณ์การเมาหัวราน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในช่วงท้ายของวันคนงานส่วนใหญ่จะเสียชีวิตที่โต๊ะหรือไม้ก่อกองไฟระหว่างทางกลับบ้าน (Herlihy, 1991, p. 140) เป็นที่น่าสังเกตว่าคนงานในชนบทใช้เวลาไปกับการให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าเวลาที่หมดไปกับการสนุกกับงานเลี้ยงหรือการเมา การเมาเหล้าหรือการเลี้ยงดูโดยเจ้าภาพดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการ “การให้ความช่วยเหลือ” Herlihy ยังชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่าจะเกิดผลเลวร้ายขึ้น กับเจ้าบ้านที่ยากจนหรือชี้เหนียวในการเลี้ยงอาหารและวอดก้ากับเพื่อนบ้าน เพราะการขอความช่วยเหลือครั้งต่อไปจากเพื่อนบ้านจะทำให้คนในหมู่บ้านเกิดอาการหูหนวกตาบอดและไม่ให้ความช่วยเหลือ จึงเป็นที่ชัดเจนว่ากระบวนการ *помощь* นั้นเป็นกระบวนการการรวมตัวทางสังคมมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่ม มากกว่าสิ่งอื่นใดกระบวนการ “การให้ความช่วยเหลือ” นั้นเป็นมาตรการทางสังคมของรัสเซีย ส่วนเรื่องของการทำงานเป็นกลุ่มนั้นถือว่าเป็นเรื่องรองลงไป

5.3 การเมืองรัสเซียเรื่องวอดก้า

วอดก้าแตกต่างไปจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นวิสกี้ ไวน์ เนื่องจากวอดก้าเป็นเครื่องดื่มที่มีขั้นตอนการผลิตง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเหมือนเครื่องดื่มชนิดอื่น วอดก้าเป็นแค่เพียงแอลกอฮอล์ผสมกับน้ำในสัดส่วนที่เหมาะสมเท่านั้น ไม่มีเรื่องราวหรือตำนานในการผลิตที่ยูกยากพิสดาร เช่น ไม่ต้องนำมาบ่มในถังไม้ที่ทำโดยหญิงพรหมจรรย์ ถึงไม้ที่ใช้บ่มไม่ต้องทำจากต้นไม้ที่เติบโตจากแม่น้ำสายพิเศษ หรือต้องนำมาบ่มในถังไม้หลังจากวันที่ดวงจันทร์เต็มดวงแล้ว 3 วัน หรือต้องใช้น้ำจากลำน้ำสายพิเศษในการผลิต เช่นเดียวกับที่พ่อแม่หรือบรรพบุรุษเคยใช้มา วอดก้าไม่มีกลิ่นหรือรสชาติพิเศษอื่นใดเหมือนกับที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดอื่นมีหรือสามารถอ้างว่าเป็นทายาทของผู้ผลิตเครื่องดื่มชนิดนั้น ๆ ยี่ห้อหรือแบรนด์ ของวอดก้าในท้องตลาดนั้นมีเป็นร้อย ๆ พัน ๆ ยี่ห้อ มาและก็ไม่มีความจริงจัง ยั่งยืน จึงเป็นเรื่องง่ายสำหรับผู้ที่สามารถจะเปลี่ยนแบรนด์ใหม่ได้เรื่อย ๆ ผู้บริโภควอดก้าส่วนใหญ่ไม่ยึดติดกับแบรนด์หนึ่งแบรนด์ใดโดยเฉพาะ ผู้บริโภคทุกคนรู้ดีว่าไม่มีความยุ่งยาก

มากมายอะไรในการผลิตวอดก้า เพียงแค่ขอให้มีส่วนผสมที่ดีก็จะได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีเท่านั้น หากพิจารณาแล้วจะพบว่าในสังคมนรัสเซียผู้บริโภควอดก้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะยากจนที่สุด คนเหล่านี้ไม่เลือกยี่ห้อหรือแบรนด์ของวอดก้าหากแต่เลือกที่ราคา วอดก้าเป็นเครื่องดื่มที่มีราคาเหมาะสมที่สุดในตลาด นอกจากนี้ยังมีวอดก้าแบรนด์ท้องถิ่นให้เลือกมากมายที่สามารถพบหรือหาซื้อได้ในบางพื้นที่เท่านั้น โดยเป็นวอดก้าแบรนด์เล็ก ๆ ซึ่งแบรนด์เหล่านี้สามารถเอาชนะแบรนด์ใหญ่ ๆ ในเรื่องของราคาที่ถูกกว่า (Herlihy, 1991, p. 140)

5.4 บทบาทของวอดก้ากับการเมืองรัสเซีย

ชาวรัสเซียถือว่าเครื่องดื่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของพวกเขาอย่างยาวนาน เป็นเวลามากกว่าพันปี (Verizhnikov, 1995, pp. 211-228) ในปี ค.ศ. 968 เจ้าชายวลาดิมีร์ (Grand Prince Vladimir) ได้ทรงเลือกรับเอาศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำอาณาจักรเคียฟสกี รัสเซีย (Kievansky Rus) เนื่องจากแตกต่างจากศาสนาอิสลามตรงที่ยอมรับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ซึ่งเป็นการตัดสินใจที่มีความสำคัญของประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเป็นนักดื่ม วอดก้ากลายเป็นแก่นของวัฒนธรรมรัสเซียและมีบรรทัดฐานและประเพณีมากมายของชาวรัสเซีย

นักประวัติศาสตร์บางท่านกล่าวว่า เส้นทางสู่การเป็นคอมมิวนิสต์สำหรับสหภาพโซเวียตนั้นถูกสร้างขึ้นมาจากวอดก้า ซึ่งพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ทรงทราบดีถึงหนึ่งในปัญหาที่ทำให้รัสเซียพ่ายแพ้ให้กับญี่ปุ่นนั้นก็คือเรื่องของวินัยทหาร หนังสือเรื่อง Russian Prohibition บรรยายภาพการรบบระหว่างกองทัพรัสเซียกับกองทัพญี่ปุ่นว่าไม่ต่างไปจากยามซีเมาเป็นปะทะกับทหารที่เต็มเปี่ยมไปด้วยวินัยกองทัพ ด้วยทหารรัสเซียมีพฤติกรรมติดเหล้าค่อนข้างสูงเมื่อไปรบก็ยิ่งพกเหล้าติดตัวหรือยังไปแสวงหามาดื่มจนขาดสติอยู่เสมอ เมื่อประเทศต้องเตรียมรับมือกับสงครามใหญ่ที่อยู่ตรงหน้า ในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 1914 พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกาสั่งห้ามการจำหน่ายและบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกมาเพื่อแก้ปัญหา นี้ แต่การกระทำดังกล่าวส่งผลทำให้รัฐบาลของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ต้องสูญเสียรายได้จำนวน 1 ใน 3 ของรัฐบาล จนส่งผลทำให้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจของรัสเซีย การบังคับแบบหักดิบไม่สามารถห้ามประชาชนที่ต้องการดื่มวอดก้าได้ นำไปสู่ปัญหาการลักลอบต้มเหล้าเถื่อน จนในเดือนสิงหาคมปี ค.ศ. 1914 เกิดจลาจลไปทั่วแผ่นดิน ในขณะที่วินัยทหารก็ไม่ได้ดีขึ้นทหารซีเมาเป็นแทนที่จะดาสว่างกลับพากันก่อหวอดบุกโกดังเก็บเหล้าเสียเอง ยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีกร้านเหล้ากว่า 200 แห่งถูกบุกกรุกเนื่องจากประชาชนจำนวนมากไม่สามารถอยู่ได้โดยขาดวอดก้า ผู้ว่าบางเมืองจึงยื่นฎีกาถึงพระเจ้าซาร์เพื่อขอให้เปิดขายเหล้าได้สักวันละ 2 ชั่วโมง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการจลาจลที่ตามมาและเป็นการเปิดประตูสู่การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองของเลนินในที่สุด (Kott, 2014)

ในขณะที่ Russia Beyond หนึ่งในสื่อของรัฐบาลรัสเซียอ้างว่ามาตรการดังกล่าวเบื้องต้นส่งผลเชิงบวกอยู่พอสมควร ทั้งอาชญากรรมที่ลดลง ผู้ป่วยทางจิตก็ลดลง คุณภาพชีวิตของครอบครัวในชนบทดีขึ้น มีการเอาเงินไปลงทุนเพื่อพัฒนาการผลิตเชิงเกษตรหรือหัตถกรรมมากขึ้น และมีประชาชนไม่น้อยที่เห็นด้วยกับการแบนเหล้า และพร้อมที่จะจ่ายภาษีในรูปแบบอื่นเพียงให้ยืดระยะเวลาการแบนเหล้าออกไปหลังจากการปฏิวัติรัสเซีย ปี ค.ศ. 1917 ในช่วงการปกครองของรัฐบาลบอลเชวิคสมัยแรก เลนินได้ควบคุมการผลิตวอดก้าออกสู่ตลาดรัสเซียภายหลังจากการถึงอนิจกรรมของเลนิน ในปี ค.ศ. 1921 ปริมาณวอดก้าได้หวนกลับมาอยู่ในปริมาณที่สูงมากอีกครั้ง สตาลินนำรายได้จากการขายวอดก้าเพื่อจ่ายให้แก่การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมแบบสังคมนิยมของสหภาพโซเวียต ต่อมาในปี ค.ศ. 1925 ข้อจำกัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวอดก้าที่กำหนดขึ้นในช่วงการปฏิวัติได้ถูกยกเลิก เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับรัฐคอมมิวนิสต์ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ ทำให้อัตราผู้เสียชีวิตจากสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับการดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มจำนวนขึ้น ในเมืองบางเมือง เช่น มอสโก อัตราผู้เสียชีวิตจากแอลกอฮอล์เพิ่มจำนวนมากขึ้นถึง 15 เท่า การยกเลิกข้อจำกัดในเรื่องดังกล่าวมาพร้อมกับการผูกขาดการผลิตเครื่องดื่มวอดก้าโดยรัฐขึ้นมาใหม่อย่างชัดเจนโดยสตาลิน สาเหตุที่สำคัญมาจากความต้องการหารายได้เข้ารัฐและเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเป็นจากการหาเงินทุนจากต่างประเทศ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1970 รายได้จากการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายมาเป็นรายรับสำคัญของรัฐบาลสหภาพโซเวียต โดยคิดเป็น 1 ใน 3 ของรายรับที่ถูกต้องของรัฐบาลสหภาพโซเวียตทั้งหมด (Mckee, 1999, p. 825)

ในสมัยสตาลินความเครียดจากการเมืองการปกครองที่เข้มงวดส่งผลทำให้ชาวยุโรปตะวันออกหันมานิยมการดื่มอย่างหนัก ในขณะที่ชาวนาจากชนบทย้ายเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อทำงานและเวลาที่พวกเขาไม่มีอะไรทำพวกเขาจะหันมาดื่ม จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คนงานในโรงงานจะต้องมีนเมาเกิน 24 ชั่วโมงต่อวัน (Mckee, 1999, p. 825) การศึกษาชิ้นหนึ่งพบว่าอัตราการบริโภควอดก้าของรัสเซียเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวระหว่างปี ค.ศ. 1955 และปี ค.ศ. 1979 โดยเพิ่มขึ้นเป็น 15.2 ลิตรต่อคน นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า การบริโภควอดก้าปริมาณมากในสังคมรัสเซียนั้นเป็นส่วนหนึ่งเพื่อลดความขัดแย้งทางด้านการเมืองและเป็นรูปแบบหนึ่งของการปราบปรามทางการเมือง

5.5 ทางแพร่งของนโยบายวอดก้าของรัสเซีย

จากการศึกษาพบว่านโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัสเซียนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางด้วยกันประกอบด้วย แนวทางแรกซึ่งเป็นแนวทางหลักของรัฐบาลนั้นคือนโยบายส่งเสริมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้เนื่องมาจากแอลกอฮอล์หรือวอดก้าเป็นรายได้หลักของรัฐบาล แนวทางที่สองคือ นโยบายต่อต้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ซึ่งสามารถทำได้โดยการออกกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริโภค การจำหน่าย วัตต์กำลังและเครื่องตีมแอลกอฮอล์ เช่น มาตรการการเก็บภาษี การขึ้นราคาเครื่องตีมวัตต์กำลัง การกำหนดอายุขั้นต่ำในการขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และการกำหนดระยะเวลาในการห้ามจำหน่ายเครื่องตีมวัตต์กำลังและแอลกอฮอล์ เป็นต้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการสลับนำนโยบายทั้งสองนโยบายมาใช้้อย่างสม่ำเสมอ

ในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1985 ประธานาธิบดี มิคาอิล กอร์บาชอฟ พยายามที่จะออกแคมเปญรณรงค์สงครามครั้งใหม่ของรัสเซียในการต่อสู้กับโรคพิษสุราเรื้อรัง ซึ่งเป็นโรคที่พบบ่อยเป็นอันดับที่สามรองจากโรคหัวใจและโรคมะเร็ง (Fedun, 2013) โดยมีการออกกฎหมายเพื่อจำกัดการบริโภคการตีมแอลกอฮอล์ของคนรัสเซีย โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การลดปริมาณการผลิตวัตต์กำลัง การเพิ่มราคาของเครื่องตีมวัตต์กำลัง การดำเนินคดีกับผู้มีเมฆาขณะทำงาน เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นเจตนาที่ดี หากแต่ก็เหมือนกับการห้ามอื่น ๆ ที่ส่งผลร้ายมากกว่าผลดี ชาวรัสเซียเริ่มหันไปหายาเสพติดประเภทอื่นแทน รวมถึงเครื่องตีมแอลกอฮอล์อื่นที่ไม่มีการควบคุม เช่น โคลอยจน์ น้ำยาฆ่าเชื้อซามาโกน (camorón – เหล้าเถื่อน) ซึ่งเป็นส่วนผสมที่ทำขึ้นเองจากการกลั่นน้ำตาล น้ำยาทำความสะอาดกระจก รวมถึงของเหลวที่ใช้ในการละลายน้ำแข็งที่ขโมยมาจากเครื่องบิน ซึ่งเป็นที่คาดได้ว่าผู้ที่ตีมซามาโกน บ่อยครั้งมักจะตรวจพบอาการมองเห็นภาพหลอน ตาบอด หรือไม่ก็เสียชีวิต การรณรงค์ต่อต้านการบริโภคแอลกอฮอล์ถูกยกเลิกอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1988 (Fedun, 2013)

ความพยายามของประธานาธิบดีมิคาอิล กอร์บาชอฟในการควบคุมและลดจำนวนผู้บริโภควัตต์กำลังของสหภาพโซเวียตถูกมองว่าเป็นแผนการที่มีความมุ่งมั่นและมีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่มีมาจนถึงปัจจุบัน เห็นได้จากอัตราการเกิดที่เพิ่มมากขึ้น อายุขัยเฉลี่ยของประชาชนชาวรัสเซียเพิ่มมากขึ้น ภรรยาเริ่มเห็นสามีของพวกเขาเพิ่มมากขึ้น (เนื่องจากสามีของพวกเขาหลอนกลับบ้านมากขึ้น) รวมถึงประสิทธิภาพการทำงานที่เพิ่มมากขึ้นด้วย (Fedun, 2013)

อย่างไรก็ตามการรณรงค์ต่อต้านการบริโภคแอลกอฮอล์ของประธานาธิบดีมิคาอิล กอร์บาชอฟ ส่งผลทำให้การผลิตวัตต์กำลังของรัฐบาลลดลง ราคาวัตต์กำลังในตลาดสูงขึ้น มีการกักตุนน้ำตาลเพื่อนำไปผลิตซามาโกน ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจต่อแคมเปญต่อต้านการบริโภคแอลกอฮอล์ของกอร์บาชอฟ ซึ่งสามารถสรุปเป็นเรื่องซ้ำกันในสมัยสหภาพโซเวียตได้ ดังนี้ มีแถวยาวเหยียดสำหรับต่อคิวเพื่อรับการแจกวัตต์กำลังของรัฐบาล ชายยากจนคนหนึ่งต่อคิวอยู่ในแถวทนยืนต่อคิวเพื่อรับการแจกวัตต์กำลังต่อไปไม่ไหว จึงกล่าวขึ้นมาด้วยอารมณ์ว่า “ฉันจะไปที่เครมลินเพื่อขอกอร์บาชอฟ” เขาพูด หนึ่งชั่วโมงต่อมา เขาเดินกลับมาที่นั่น พบว่า

แถมยังคงยาวอยู่ที่เดิม ทุกคนสนใจและหันมาถามเขาว่า “คุณได้ฆ่าเขาหรือไม่?” “ฆ่าเขารึ? เขาตอบ “แถวที่รอต่อคิวจะฆ่ากอร์บาซอฟนะคียาวกว่าแถวที่รอรับวอดก้านี้เอง”

แม้ว่าจะมีความพยายามของประธานาธิบดี มิคาอิล กอร์บาซอฟในการควบคุมและลดจำนวนผู้บริโภควอดก้าลงแต่ในช่วงปลายยุคสหภาพโซเวียตจำนวนผู้ติดสุราในรัสเซียยังคงมีจำนวนมาก ในท้ายที่สุดความสำเร็จได้นำไปสู่ความล้มเหลว รายได้สำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากร้านค้าของรัฐนั้นมีจำนวนลดลงมากกว่าพันล้านรูเบิลระหว่างปี ค.ศ. 1985 ถึงปี ค.ศ. 1987 ถึงแม้ว่าความพยายามดังกล่าวของกอร์บาซอฟจะเป็นการช่วยชีวิตชาวรัสเซียนับล้านคน หากแต่การขึ้นราคาเครื่องดื่มวอดก้าและการทำลายโรงงานในจอร์เจียกลับทำให้ความนิยมของเขาได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจนไม่สามารถฟื้นตัวได้ หลังจากดำเนินนโยบายกลาสโนสต์ - เปเรสทรอยก้า ความพยายามของเขาในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจจึงได้นำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต

ภายหลังสถานการณ์การเมืองรัสเซียได้เปลี่ยนแปลงไป นายบอริส เยลต์ซิน ได้กลายมาเป็นประธานาธิบดีของสหพันธรัฐรัสเซีย ส่งผลทำให้ในปี ค.ศ. 1992 ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การผูกขาดการผลิตวอดก้าโดยรัฐถูกยกเลิกลง (Mark Lawrence Schrad, 2014) ส่งผลทำให้มีการเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณของปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตลาดรัสเซีย ในปี ค.ศ. 1993 เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถผลิตได้ในราคาที่ถูกและอันตราย เทียบได้จากการที่ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 1990 รายได้เฉลี่ยของชาวรัสเซียสามารถที่จะซื้อวอดก้าได้เพียงแค่เดือนละ 10 ลิตร เท่านั้น หากแต่ภายในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1994 เศรษฐกิจรัสเซียเริ่มดีขึ้น รายได้เฉลี่ยของชาวรัสเซียเพียงพอสำหรับการซื้อวอดก้าเกือบ 47 ลิตรต่อเดือน (Treisman, 2009) แต่อย่างไรก็ตามความขึ้นชอบในเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนายบอริส เยลต์ซินส่งผลให้เขาได้ทำให้รัสเซียต้องอับอายขายหน้าหลายครั้ง

ในปี ค.ศ. 1995 มีรายงานจากวารสารสุขภาพโลก (the journal World Health) รายงานว่าชาวรัสเซียบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากถึง 14.5 ลิตรต่อคนต่อปี ส่งผลให้ชาวรัสเซียเป็นผู้ที่ดื่มหนักที่สุดในโลก (Fedun, 2013) แทบทุกครั้งที่มีการถกเถียงกันเกี่ยวกับนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัสเซีย เหตุผลสำคัญที่หนีไม่พ้นและต้องนำมาถกเถียงกันทุกรอบนั้นก็คือนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัสเซียจะมีทิศทางไปทางไหน และจะเป็นไปเพื่ออะไรระหว่าง 1) เพื่อผลประโยชน์ทางการเงินของรัฐเป็นหลัก หรือ 2) เพื่อปกป้องสุขภาพของประชาชนชาวรัสเซีย

วอดก้ากลายเป็นประเด็นสำคัญในการหาเสียงสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซียหลายครั้งในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซีย ปี ค.ศ. 1996 นายวลาดิมีร์ ซิรินอฟสกี (Vladimir Zhirinovsky - Влади́мир Во́льфович

Жириновский) หัวหน้าพรรคเสรีนิยมประชาธิปไตยแห่งสหพันธรัฐรัสเซีย (the Liberal Democratic Party of Russia – LDPR) อดีตหนึ่งในผู้สมัครชิงตำแหน่งประธานาธิบดีรัสเซีย ได้ออกแคมเปญมตะในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งว่า “วอดก้าราคาถูกสำหรับทุกคน” (cheap vodka for all) (Victor Grebenshikov, 1991) ในขณะที่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซีย นายเกนนาดี ซูแกนอฟ (Gennady Zyuganov - Геннадий Андреевич Зюганов) ได้เปิดเผยว่าหากเขาได้รับการเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซีย เขาจะดำเนินนโยบายให้รัฐเป็นผู้ผูกขาดในการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Grebenshikov, 1991)

ปัจจุบันมีรายงานว่าชาวรัสเซียบริโภคแอลกอฮอล์มากถึง 18 ลิตรต่อคนต่อปี ซึ่งมากกว่าเป็นจำนวนสองเท่าของที่องค์การอนามัยโลกแนะนำให้บริโภค ซึ่งประธานาธิบดีดมิทรี เมดเวเดฟ เรียกมันว่า “ภัยพิบัติแห่งชาติ” (national disaster) (Schrاد, 2011) นอกจากนี้ประธานาธิบดีดมิทรี เมดเวเดฟยังได้กล่าวประชดประชันขอบคุณประชาชนชาวรัสเซียส่วนหนึ่งที่ดื่มหนักมาตลอดชีวิต ทำให้ในอายุขัยเฉลี่ยของคนรัสเซียขณะนี้เท่ากับ 60 ปีเท่านั้น ซึ่งมีค่าน้อยกว่าอายุขัยเฉลี่ยของคนประเทศเฮติเสียอีก แอลกอฮอล์เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตของชาวรัสเซียเป็นจำนวนมาก ในแต่ละปีแอลกอฮอล์แต่เพียงอย่างเดียวฆ่าคนรัสเซียราว 40,000 คนต่อปี เมื่อเทียบกับในสหรัฐอเมริกา ที่มีคนเสียชีวิตเพราะฤทธิ์ของแอลกอฮอล์แค่เพียงปีละ 300 คน เท่านั้น นอกจากนี้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีบทบาททำให้คนรัสเซียเสียชีวิตน้อยกว่าวัยอันควรเกินครึ่งหนึ่ง (Schrاد, 2011) นางทาทียานาโกลิโควา (Tatyana Golikova) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแห่งสหพันธรัฐรัสเซียออกมาให้การสนับสนุนคำกล่าวของประธานาธิบดีดมิทรี เมดเวเดฟ โดยระบุว่า “เราเป็นผู้นำขาดในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” และกล่าวเพิ่มเติมว่าปัญหากำลังแยลงเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ชาวรัสเซียเพิ่มปริมาณการดื่มแอลกอฮอล์เป็น 2 เท่าในทุก ๆ 10 ปี สำนักงานสถิติแห่งชาติรัสเซียรายงานว่าในปัจจุบัน ร้อยละ 38 ของประชาชนชาวรัสเซียที่มีอายุ ระหว่าง 20 ปี - 39 ปี ต้องทนทุกข์ทรมานกับโรคพิษสุราเรื้อรัง ในขณะที่ชาวรัสเซียที่มีอายุระหว่าง 40 ปี - 59 ปี ค่าสถิติของการป่วยเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังสูงถึงร้อยละ 55 แอลกอฮอล์ฆ่าคนรัสเซียเฉลี่ยปีละ 3 หมื่นคน คิดเป็นสองเท่าของชาวสหภาพโซเวียตที่เสียชีวิตในช่วงสงคราม 10 ปีระหว่างสหภาพโซเวียตกับอัฟกานิสถาน ในช่วงทศวรรษที่ 1980 (Shuster, 2009)

นายบอริส กริสลอฟ (Boris Gryzlov) โฆษกหอการค้ารัสเซีย รู้สึกตื่นเต้นเมื่อเห็นจำนวนเงินที่ชาวรัสเซียใช้จ่ายไปเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละปี เขากล่าวว่า “จำนวนเงินที่ประชาชนชาวรัสเซียใช้จ่ายในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแต่ละปีนั้นเพียงพอที่จะซื้อรถยนต์คันใหม่เลยทีเดียว” เขายังกล่าวอีกว่า “และถ้าคุณดูที่ค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหารแล้วละก็ค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถ

จัดเป็นอีกหมวดหนึ่งได้เลย” ผู้บริโภคชาวรัสเซียใช้จ่ายเงินไปกับการซื้อเบียร์และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าการซื้อเนื้อ ปลา และสัตว์ปีกรวมกัน และค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนรัสเซียนั้นมากกว่าค่าใช้จ่ายในการซื้อของหวานถึง 3 เท่า (Shuster, 2009)

ในขณะที่ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน มีแผนการทางเศรษฐกิจที่สำคัญก็คือการลดราคาสິงของที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของรัสเซียสองสิ่ง นั่นคือ “ขนมปังและวอดก้า” (Pomeranz, 2015) วอดก้าได้กลายเป็นเครื่องมือที่ประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินใช้ในการหาเสียงและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อใช้ในการหาคะแนนเสียงสนับสนุนตนเอง จากการวางแผนที่จะลดราคาเครื่องดื่มวอดก้า ซึ่งมีหลายฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับแผนการดังกล่าว เนื่องจากมองว่าการลดราคาวอดก้าจะส่งผลกระทบต่อทำให้คนรัสเซียเมามากเพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญในกรุงมอสโกจำนวน 4 ท่านจากโรงเรียนเศรษฐศาสตร์ชั้นสูง ประจำเมืองมอสโก (Higher School of Economics - HSE) ประกอบด้วย นางยูเลีย ซินกินา (Yuliya Zinkina) นายอังเดร โครโตยาเยฟ (Andrey Korotayev) นายเซอร์เกอ รัมบาลเซนโก (Sergey Rybalchenko) และนางดาร์ยา คัลตูรีนา (Darya Khalturina) ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องนี้ว่าการลดราคาเครื่องดื่มวอดก้าจะเพิ่มอัตราการเสียชีวิตในวัยทำงานและทำให้ประชากรของประเทศรัสเซียลดลงซึ่งถือว่าเป็นการบ่อนทำลายประเทศรัสเซีย (---, 2015, Euromaidan Press)

ในปัจจุบันการเก็บภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัสเซียก็ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำมาก โดยวอดก้าที่ราคาถูกที่สุดมีราคาเพียงแค่ขวดละ 30 รูเบิลเท่านั้น (หรือเพียงแค่ 1 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ) มีคำตอบง่าย ๆ ว่าทำไมชาวรัสเซียจำนวนมากตกเป็นเหยื่อของแอลกอฮอล์ ก็เพราะว่ามันมีราคาถูก พบว่าจำนวนร้อยละ 30 - 60 ของวอดก้าถูกผลิตอย่างปกปิดซ่อนเร้น ดังนั้นวอดก้าที่ได้จากการผลิตดังกล่าวจึงไม่ต้องเสียภาษี วอดก้าจำนวนมากถูกย้ายไปผลิตในช่วงกะดึกของโรงงานที่ได้รับใบอนุญาตถูกต้อง ซึ่งผู้ทำการตรวจสอบของรัฐถูกตัดสินบนเพื่อที่ผู้ผลิตจะได้ไม่ต้องเสียภาษีในสายการผลิตในช่วงท้ายของวันทำงาน (Fedun, 2013)

ประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ทำได้เพียงแค่วิพากษ์วิจารณ์การดื่มแอลกอฮอล์ของชาวรัสเซียที่มีปริมาณมากเกินไปเท่านั้น ในขณะที่ประธานาธิบดีดิมิทรี เมดเวเดฟ ได้ออกมาเรียกโรคแอลกอฮอล์เรื้อรังของรัสเซียว่าเป็น “ภัยพิบัติทางธรรมชาติ” ซึ่งเป็นเพียงแค่วากรรมเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น นอกเหนือจากนั้นดูเหมือนว่าจะไม่มีอะไรเลยที่เกี่ยวข้องกัน ไม่ว่าจะเป็นการออกระเบียบเพื่อควบคุมการผลิตสุรา หรือการออกกฎหมายเพื่อต่อต้านหรือควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในขณะที่นายเกนนาดี โอนิเชนโก (Gennady Onishchenko) หัวหน้าผู้ตรวจการด้านสาธารณสุขของสหพันธรัฐรัสเซียออกมาเรียกร้องให้รัฐต้องจ่ายเงิน

จำนวนมากในการให้การรักษาโรคพิษสุราเรื้อรังเพื่อตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 3 เท่าของการเสียชีวิตที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990

ในสมัยที่นายตมิทรี เมตเวเดฟ ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซียนั้น ได้มีความพยายามในการควบคุมและลดจำนวนผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งหนึ่งหลังจากที่มีการดำเนินการอย่างจริงจังมาแล้วครั้งหนึ่งในสมัยประธานาธิบดีมิกคาอิล กอร์บาชอฟ นายเมตเวเดฟได้ทำสงครามต่อสู้กับवादก้าอย่างจริงจัง โดยได้ลงนามแก้ไขกฎหมายว่าด้วยระเบียบของรัฐสำหรับการผลิตและการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมีข้อจำกัดในการบริโภค การจำหน่าย และการโฆษณา ซึ่งมีหลายฉบับด้วยกัน ที่สำคัญคือกฎหมายที่กำหนดให้การจำหน่ายแอลกอฮอล์แก่ผู้เยาว์เป็นความผิดทางอาญา ซึ่งประกาศเมื่อปี ค.ศ. 2009 กฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญก็คือการขยายขอบเขตของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ออกไปให้ครอบคลุมรวมถึงเบียร์ด้วย ซึ่งก่อนหน้ากฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้ในประเทศรัสเซีย เบียร์ไม่ถูกจัดว่าเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากแต่จัดอยู่ในเครื่องดื่มประเภทซอฟต์ดริงค์ (Soft drink) หรือรายการอาหารปกติที่สามารถขายหรือดื่มได้โดยทั่วไปและไม่มีข้อจำกัด นอกจากนี้กฎหมายใหม่ยังกำหนดให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องขายกันในร้านค้าที่ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้เท่านั้น ซึ่งแต่ก่อนในรัสเซียจะนิยมขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในคิออส (Kiosk -киоск) หรือซุ้มขายของเล็กๆ (สามารถเคลื่อนที่ได้) ที่เป็นที่ยอดนิยมในประเทศรัสเซีย นอกจากนี้ยังมีการออกกฎหมายห้ามการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ที่มีคนจำนวนมากรวมตัวกัน รวมถึงสถานที่อำนวยความสะดวกทางด้านการกีฬา สถานีรถไฟ ป้ายรถเมล์ สถานีบริการน้ำมัน สนามบิน และระบบขนส่งโดยสาร นอกจากนี้ยังมีการออกกฎหมายห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และป้ายโฆษณา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี ค.ศ. 2012 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในที่สาธารณะจะถูกแบน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 เป็นต้นไป การห้ามการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลากลางคืนจะมีผลบังคับใช้ โดยเริ่มตั้งแต่เวลา 23.00 น. ถึงเวลา 8.00 น. ยกเว้นบาร์และร้านอาหาร (---, 2011, OSW)

ฝ่ายนิติบัญญัติของรัสเซียได้รับออกมาขานรับนโยบายดังกล่าวของประธานาธิบดีเมตเวเดฟ เมื่อการทำงานของรัฐสภาเริ่มขึ้นในฤดูใบไม้ร่วงผู้ร่างกฎหมายก็พยายามที่จะเพิ่มภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การออกกฎหมายการติดฉลากที่รัดกุมและห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ซุ่มและร้านค้าเล็กๆ ทำให้ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่อยู่ห่างจากโรงเรียน มหาวิทยาลัย และศูนย์สันทนาการต่างๆ พากันขายเหล้า

อย่างไรก็ดีนักวิชาการหลายคนไม่ได้ตื่นเต้นไปกับนโยบายเหล่านี้ นักวิชาการหลายคนมองว่าเป็นนโยบายที่ง่่า บางคนมองว่าเป็นนโยบายมฤตยูที่คอยคร่าชีวิตชาวรัสเซีย นายอเล็กเซ เมกาकिन (Alexei Makarkin) รองหัวหน้าศูนย์เทคโนโลยีทางการเมืองในมอสโกกล่าวว่า ทุกครั้ง

ที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ของรัฐบาลออกมา จะมี 2 สิ่งเกิดขึ้น นั่นคือ 1) ผู้คนเริ่มผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของตนเองทดแทน และ 2) พวกเขาจะหันไปหาสารที่มีราคาถูกกว่า ซึ่งเกิดขึ้นแล้วในปี ค.ศ. 2006 ที่ผ่านมากในภูมิภาคตะวันตกของปัสคอฟ (Pskov - Псков) มีความพยายามในการผสมวอดก้ากับยาฆ่าเชื้อทางการแพทย์ เป็นเหตุทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนหลายสิบคน ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมากกว่า 400 คน ด้วยอาการดีซ่าน ตับวาย และตับอักเสบเป็นพิษ ถึงขนาดที่รัฐบาลระดับภูมิภาคต้องออกมาประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน (Shuster, 2009)

หลังปี ค.ศ. 1985 เป็นต้นมา การลดราคาคาซันต่ำของวอดก้าในประเทศรัสเซียครั้งแรกมีขึ้นในปี ค.ศ. 2009 หลังจากนั้นก็ลดลงอีกครั้งในปี ค.ศ. 2015 โดยลดลงถึงร้อยละ 16 จากขวดขนาด 0.5 ลิตร จากที่มีราคาขวดละ 220 รูเบิล ลดลงเหลือราคาขวดละ 185 รูเบิล เท่านั้น นายวาดีม โนวิกอฟ (Vadim Novikov) นักวิจัยอาวุโสของสถาบันประธานาธิบดีแห่งรัสเซีย (Russian Presidential Academy: RANPEA) ให้เหตุผลว่าตรรกะที่สำคัญของรัฐบาลรัสเซียในการลดราคาคาซันต่ำของเครื่องดื่มวอดก้านั้นสามารถเป็นที่เข้าใจได้ ตอนนี้อยู่ได้ของครัวเรือนของชาวรัสเซียลดลง การลดราคาคาซันต่ำของวอดก้าจะช่วยกระตุ้นจำนวนการซื้อมากขึ้นแม้ว่าจะมีรายได้ลดลง และรัฐบาลจะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากจำนวนขวดที่ขายได้มากขึ้น (Sorokina, 2015)

การกำหนดราคาคาซันต่ำสำหรับวอดก้าเป็นยุทธวิธีที่สำคัญในการลดปริมาณยอดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตลาดมืดของรัฐบาลรัสเซีย ซึ่งรัฐบาลได้เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ. 2009 ตามที่คณะกรรมการกำหนดกฎระเบียบของตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศของรัฐบาลประมาณการว่าประเทศรัสเซียนั้นเกิดความเสียหายจากธุรกิจการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระบบเศรษฐกิจใต้ดินของรัสเซียสูงถึง 3 - 5 หมื่นล้านรูเบิลต่อปี (Sorokina, 2015)

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา รัสเซียประสบความสำเร็จอย่างมีนัยสำคัญในการลดอัตราการตายในหมู่ผู้ชายและสามารถเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชากรชาวรัสเซียเพศชายได้ ความสำเร็จครั้งนี้เป็นผลมาจากความสำเร็จในการลดอัตราการตายจากสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ในขณะที่การออกนโยบายการลดราคาเครื่องดื่มวอดก้าครั้งนี้ ต้องทำให้เรามองหวนกลับไปมองนโยบายการต่อต้านแอลกอฮอล์ของประธานาธิบดี มิคาอิล กอร์บาชอฟ (Herlihy, 2002)

นักวิชาการได้แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเอาไว้ โดยแสดงให้เห็นว่า “การเพิ่มขึ้นอย่างมากของการผลิตวอดก้า นำไปสู่การเพิ่มขึ้นในการบริโภคแอลกอฮอล์ในประเทศรัสเซีย และนำไปสู่การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและอย่างมีนัยสำคัญของอัตราการตาย” การลดราคาคาซันต่ำของเครื่องดื่มวอดก้าไม่เพียงแต่จะเป็นการเพิ่มขึ้นของการเข้าถึงวอดก้า

ราคาถูกเท่านั้น แต่จะเป็นการเปิดทางไปสู่การผลิตวอดก้าในตลาดมืด ซึ่งหมายถึงการไม่จ่ายภาษีด้วย รัฐบาลรัสเซียจะเสียทั้งรายได้และชีวิตของประชาชนจากการลดราคาเครื่องดื่มวอดก้า โดยคาดว่านโยบายการลดราคาเครื่องดื่มวอดก้าของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูตินจะส่งผลกระทบต่อทันทีหลังจากมีการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติ หมายความว่าก่อนที่จะมีการตราพระราชกฤษฎีกาของประธานาธิบดีวลาดิมีร์ ปูติน ประชากรชาวรัสเซียที่คาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ. 2020 จะมีจำนวนประมาณ 146.3 ล้านคน จะลดลงเหลือ 142 ล้านคน หากอัตราการเสียชีวิตที่โดยจำนวนประชากรที่เสียชีวิตจะมีประมาณ 2.3 ล้านคน และ 5.5 ล้านคนตามลำดับ โดยผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยทำงานเป็นหลัก

เมื่อ 14 ปี ก่อน ในปี ค.ศ. 2006 คนรัสเซียบริโภคแอลกอฮอล์เฉลี่ย 15 ลิตรต่อคนต่อปี คิดเป็นลำดับที่ 4 ของการจัดลำดับโลกของประเทศที่มีการดื่มสุรามากที่สุดในโลก แต่ในปัจจุบันคนรัสเซียบริโภคแอลกอฮอล์ลดลงเฉลี่ย 10 ลิตรต่อคนต่อปี จัดอยู่ในลำดับที่ 14 ของโลก เทียบเท่ากับเยอรมนีและฝรั่งเศส โดยเฉพาะอย่างยิ่งแอลกอฮอล์ที่มีความแรงของปริมาณแอลกอฮอล์ เช่นวอดก้าอัตราการบริโภคลดลงสูงเกือบร้อยละ 31 ศาสตราจารย์ฟเกนีเย ยาโคฟเลฟ (Professor Yevgeny Yakovlev) จากโรงเรียนเศรษฐกิจแห่งใหม่ของมอสโก (Moscow's New Economic School) ได้กล่าวว่า จากการที่เขาได้ติดตามพฤติกรรมการดื่มของคนรัสเซีย "การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนรัสเซียลดลงมาก" อัตราการเสียชีวิตจากพิษของแอลกอฮอล์ลดลงร้อยละ 30 ในเกือบทุกหนทุกแห่งของรัสเซีย และได้มีการตั้งข้อสังเกตเอาไว้ว่า การฆ่าตัวตายที่มีสาเหตุมาจากแอลกอฮอล์นั้นได้ลดลงไปอย่างมากในปัจจุบัน โดยยาโคฟเลฟ ให้เครดิตกับมาตรการเชิงรุกของรัฐบาล เช่นการจำกัดการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ มาตรการทางด้านภาษี เป็นต้น (Brown,2018)

6. สรุป

วอดก้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและมีความสำคัญกับสังคมรัสเซีย วอดก้ามีบทบาทและความสำคัญต่อการเมือง สังคมและวัฒนธรรมของชาติรัสเซียมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางด้านการเมืองของวอดก้าไม่ว่าจะเป็นบทบาททางด้านการเมืองระหว่างประเทศที่วอดก้าเป็นสาเหตุสำคัญเรื่องความขัดแย้งกับประเทศโปแลนด์ในเรื่องการประดิษฐ์คิดค้นวอดก้า จนทำให้วอดก้ากลายเป็นเครื่องดื่มประจำชาติของชาวรัสเซีย วอดก้ายังเป็นเครื่องดื่มของผู้ปกครองในการสร้างรายได้ให้กับรัฐในสมัยต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็เป็นสาเหตุสำคัญของการตายของประชาชนชาวรัสเซียด้วย ทำให้หลายครั้งผู้นำรัสเซียต้องออกนโยบายทำสงครามกับวอดก้าขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยของประธานาธิบดีมีคาอิล กอร์บาชอฟที่ต้องการควบคุมและลดจำนวนผู้บริโภควอดก้าให้น้อยลง ความพยายามดังกล่าว

ประสบความสำเร็จสามารถช่วยชีวิตประชาชนชาวรัสเซียนับเป็นล้าน ๆ คน หากแต่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและค่านิยมในตัวเขา ส่งผลนำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในที่สุดวอดก้าได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญในการรณรงค์หาเสียงสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหพันธรัฐรัสเซียหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ต้องเลือกระหว่างเศรษฐกิจและรายได้ของรัฐ หรือสุขภาพของประชาชน

เอกสารอ้างอิง/References

- , (2011). 'Russia tightens its anti-alcohol legislation.' OSW. [Online], Available URL:<https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2011-07-27russia-tightens-its-anti-alcohol-legislation>
- , (2015). 'Experts: Putin killing Russians and Russia's future by cutting vodka prices.' Euromaidan Press. [Online], Available URL: <http://euromaidanpress.com/2015/01/15/experts-putin-killing-russians-and-russias-future-by-cutting-vodka-prices/>
- , How Vodka Shaped The Course Of Russian History. <https://allthatsinteresting.com/vodka-russia-history>
- Andreasen, Bryce David. (2006). 'Stuck in the Bottle: Vodka in Russia 1863 - 1925.' Lethbridge Undergraduate Research Journal. Volume 1 Number 1. 2006. <https://lurj.org/issues/volume-3-number-1/vodka>
- Babor Thomas F., Mendelson Jack H., Greenberg Isaac and Kuehnel John. (1978). "Experimental analysis of the 'happy hour': effects of purchase price on alcohol consumption." Psychopharmacology. 1978 Jun 15;58(1):
- Bayer, Alexei. (2014). Russia Through the Vodka Glass: Can Russia's recent history be explained through a vodka glass? [Online], Available URL: <https://www.theglobalist.com/russia-through-the-vodka-glass/>
- Brown, Chris. (2018). 'We are new Russians': How a hard-drinking nation curbed its alcohol use.' CBC. [Online], Available URL: <https://www.cbc.ca/news/world/russia-booze-drinking-1.4949099>
- Diana. (2018). 'Russian Drinking Culture – from Ancient Rus to Modern Russia.' [Online], Available URL:<https://pradiz.com/blog/russian-traditions/drinking-culture/>

- Eremeeva, Jennifer a. (2018). 'Russia and Vodka: A History Primer.' The Moscow Times. [Online], Available URL: [https:// www.themoscowtimes.com/20180720/russia-and-vodka-a-history-primer-a62258](https://www.themoscowtimes.com/20180720/russia-and-vodka-a-history-primer-a62258)
- Eremeeva, Jennifer b. (2018). 'Russian Vodka Day: Celebrate vodka's official birthday.' The Moscow Times. [Online], Available URL: <https://www.themoscowtimes.com/2018/01/31/russian-vodka-day-a60322>
- Fedun, Stan. (2013). 'How Alcohol Conquered Russia: A history of the country's struggle with alcoholism, and why the government has done so little about it.' The Atlantic. [Online], Available URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/09/how-alcohol-conqueredrussia/279965/>
- Grebenshikov, Victor. (1991). 'Profile: A Clown That Everyone Is Now Taking Seriously: Vladimir Zhirinovskiy's political credo is Russia for the Russians and vodka on every corner. Nobody in the federation's political spectrum is laughing at him now.' Los Angeles Times. [Online], Available URL: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-12-10-wr-283-story.html>
- Grunewald Paul J., Ponicki William R., Holder Harold D. and Romelsjo. A., "The relationship of outlet densities to alcohol consumption: a time series cross-sectional analysis." Alcoholism: Clinical and Experimental Research, Volume 30, Issue 1 2006: (2006)
- Herlihy, Patricia. (2002). The Alcoholic Empire: Vodka & Politics in Late Imperial Russia. (New York: Oxford University Press).
- Herlihy, Patricia. (2006). 'Revenue and Revelry on Tap: The Russian Tavern.' in Mack P. Holt (eds.) Alcohol: A Social and Cultural History. (New York: Berg).
- Herlihy, Patricia. "Joy of the Rus': Rites and Rituals of Russian Drinking" The Russian Review. Vol. 50, No. 2 (Apr., 1991).
- Kesi, Dimitri. (2009). Russian Vodka – A National Tragedy. Thesis Master of Art in Security Studies (Europe and Eurasia). Naval Postgraduate School. Monterey California.
- Kott, Tom. (2014). 'Russians and their vodka: a brief history.' [Online], Available URL: <https://o.canada.com/news/world/Russians-and-their-vodka-a-brief-history>
- Mckee, Martin. (1999). 'Alcohol in Russia.' Alcohol & Alcoholism. Vol. 34, No. 6, 1999.

- Pomeranz, William E. (2015). 'Vladimir Putin's economic plan: Bread and vodka.' Reuters. [Online], Available URL: <http://blogs.reuters.com/great-debate/2015/01/06/vladimir-putins-economic-plan-bread-and-vodka/>
- Russiapedia. 'Of Russian origin: Vodka'. Russia Today. [Online], Available URL: <https://russiapedia.rt.com/of-russian-origin/vodka/>
- Schrad, Mark Lawrence. (2011). 'Moscow's Drinking Problem.' The New York Time. [Online], Available URL: <https://www.nytimes.com/2011/04/17/opinion/17Schrad.html>
- Schrad, Mark Lawrence. (2014). 'The secret sauce of Russian autocracy: Vodka (and lots of it): In Russia, vodka has long been a tool for authoritarian control — and Russians are paying for it dearly.' [Online], Available URL: https://www.salon.com/2014/02/09/the_secret_sauce_of_russianautocracy_vodka_and_lots_of_it/
- Shuster, Simon. (2009). 'Russia's Medvedev Launches a New War on Drinking.' Time. [Online], Available URL: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1917974,00.html>
- Sorokina, Anna. (2015). 'Vodka just got cheaper for Russians.' Russia Beyond. [Online], Available URL: https://www.rbth.com/society/2015/02/02/vodka_just_got_cheaper_for_russians_43363.html
- Treisman, Daniel. (2009). 'Death and prices: The political economy of Russia's alcohol crisis.' [Online], Available URL: <https://www.sscnet.ucla.edu/polisci/faculty/treisman/Papers/Death%20and%20Prices%20Final%20Sept%2009.pdf>
- Verizhnikov, Alexey. (1995). 'Tradition and Change: The Case of Russia.' Polish Sociological Review. No.111 (1995). 211-288.